навуковых даследаваннях, новыя прамысловыя каталогі і г.д.); БД як часткі інфармацыйных рэсурсаў, БД па прыродазнаўству, тэхніцы і сельскай гаспадарцы, якія генерыруюцца ў Беларусі, БД бліжняга і дальняга замежжа і іх выкарыстанню ў бібліятэках рэспублікі.

Практычная падрыхтоўка, на наш погляд, павінна прадугледжваць правядзенне заняткаў па фарміраванню баз дадзеных па прыродазнаўству, тэхніцы і сельскай гаспадарцы і іх выкарыстанню. Фарміраванне і актуалізацыя БД па тэхніцы, у прыватнасці па парашковай металургіі, прадугледжваюцца таму, што па гэтай галіне адпаведны кабінет ў дастаткова добрай ступені ўкамплектаваны інфармацыйнымі выданнямі. Створаную БД можна будзе выкарыстоўваць на лабараторных занятках па абслугоўванню карыстальнікаў у рэжыме выбіральнага распаўсюджвання інфармацыі.

Па прыродазнаўству студэнтаў неабходна навучыць весці пошук у БД «Прырода Беларусі», якую генерыруе ЦНБ АН Беларусі; па сельскай гаспадарцы ў БД «Agras» - базе дадзеных Цэнтральнай бібліятэкі Расійскай сельскагаспадарчай акадэміі, якую выкарыстоўвае БелСГБ.

4. Навучанне студэнтаў аўтаматызаваным тэхналогіям, у тым ліку і бібліяграфічным, стрымліваецца, у першую чаргу, недастатковай матэрыяльна-тэхнічнай базай факультэта. Камп'ютэрныя класы кафедры інфарматыкі не дазваляюць праводзіць усе неабходныя заняткі па бібліятэчных, бібліяграфічных і інфармацыйных курсах.Для актуалізацыі БД па парашковай металургіі неабходны новыя інфармацыйныя крыніцы, якія адсутнічаюць на кафедры ў сувязі з недахопам фінансавых сродкаў на іх набыццё. Па гэтай жа прычыне студэнты не могуць засвоіць самую сучасную інфармацыйную тэхналогію - БД на кампактных, аптычных дысках.

Другая прычына, якая стварае дадатковыя цяжкасці ўкаранення аўтаматызаваных тэхналогій, - слабая падрыхтаванасць выкладчыкаў для правядзення практычных заняткаў. Таму тэрмінова неабходны курсы па камп'ютэрнай падрыхтоўцы для выкладчыкаў бібліятэчна-бібліяграфічных дысцыплін.

Саітава В.І.,
дацэнт

КАНЦЭПТУАЛЬНЫЯ ПАДЫХОДЫ ДА ПАДРЫХТОЎКІ ВУЧЭБНАГА ДАПАМОЖНІКА ПА «ГІСТОРЫІ СУСВЕТНАЙ БІБЛІЯГРАФІІ»

1. Курс «Гісторыя сусветнай бібліяграфіі» належыць да ліку дысцыплін, якія фарміруюць агульпрафесіянальны светапогляд будучых спецыялістаў бібліятэчна-інфармацыйнай справы. Курс быў уведзены ў час перабудовы структуры дысцыплін у сувязі са змяненнем сацыяльна-палітычных умоў, дэкларацыяй суверэнітэту Беларусі, пераходу на універсітэцкі ўзровень выкладання. У перыяд існавання СССР такая дысцыпліна не выкладалася (чыталася «Гісторыя бібліяграфіі», дзе раскрывалася развіццё бібліяграфічнай дзейнасці ў Расіі). На кафедры бібліяграфіі і дакументазнаўства створана праграма па курсу «Гісторыя сусветнай бібліяграфіі». Аналагаў гэтай праграмы ў краінах бліжняга замежжа няма.

2. Існуе комплекс тэарэтыка-метадалагіч-ных праблем, вырашэнне якіх неабходна для стварэння адпаведнага вучэбнага дапаможніка. Гэта вызначэнне аб'екта, асноўных метадаў адлюстравання матэрыялу, крыніц, формы.

Аб'ектам асвятлення будуць аргані-зацыйныя, тэарэтычныя, метадычныя дасягненні, прадукцыя бібліяграфіі, дзеячы, стан бібліяграфічнага абслугоўвання, бібліяграфічнай адукацыі ад пачатку яе ўзнікнення. Гісторыя бібліяграфіі будзе разглядацца ў сувязі з агульнай гісторыяй культуры і такіх сумежных галін, як гісторыя пісьменнасці, кнігадруку, бібліятэчнай справы і г.д. Па тэрытарыяльнай прыкмеце будзе прадстаўлена гісторыя бібліяграфіі Еўропы, Амерыкі, Азіі, з краін.бліжняга замежжа - Расіі, Літвы. Па тэрытарыяльнай прыкмеце «Гісторыя сусветнай бібліяграфіі» размежавана з курсам «Гісторыя беларускай бібліяграфіі».

У аснову адлюстравання матэрыялу будзе пакладзена храналагічная прыкмета. Існуюць значныя цяжкасці ў выбары схемы перыядызацыі паміж рознымі рэгіёнамі свету. Акрамя таго, немагчыма поўнае супадзенне перыядызацыі гісторыі бібліяграфіі з прынятай агульнагістарычнай перыядызацыяй; магчыма толькі пэўная адпаведнасць паміж імі. З улікам тэрытарыяльнай прыкметы (кантыненты, рэгіёны, краіны) матэрыял будзе падзяляцца на главы і параграфы. Будуць выкарыстаны таксама гісторыка-генетычны метад, метады параўнальнага аналізу і абагульнення, статыстычны. Асаблівае значэнне надаецца параўнальнаму метаду. Велізарныя храналагічныя і прасторавыя межы і адпаведна вельмі вялікія аб'ёмы бібліяграфічнага матэрыялу патрабуюць жорсткага адбору з'яў, фактаў, персаналій, канцэпцый і іншых складаючых бібліяграфічнай дзейнасці. Гэты адбор павінен забяспечыць аб'ектыўную характарыстыку развіцця бібліяграфіі ў пэўны перыяд, даць матэрыял для раскрыцця найбольш буйных кампанентаў бібліяграфічнай дзейнасці, а таксама тых з іх, якія найбольш паўплывалі на далейшы стан бібліяграфіі. Асаблівая ўвага будзе скіравана на выяўленне новага ў тэарэтыка-метадычным, арганізацыйным аспектах. Паўната характарыстыкі павінна залежыць ад гістарычнага значэння разглядаемага элемента і яго карысці для сучаснай бібліяграфічнай работы. Адсут-

часць самастойнага курса бібліяграфічнага крыніцазнаўства накладае на выкладчыкаў «Гісторыі сусветнай бібліяграфіі» маральны абавязак даць студэнтам крыніцазнаўчыя веды.

Аднак нават паралельны метад не пазбавіць ад значных страт матэрыялу: па-за межамі застануцца ў асноўным развіццё бібліяграфіі ў Афрыцы, Аўстраліі, шэрагу краін Цэнтральнай і Усходняй Азіі, гісторыя галіновай бібліяграфіі, ананімы і псеўданімы, краязнаўчая бібліяграфічная інфармацыя і некаторыя іншыя віды.

3. На жаль, мы пакуль што маем справу з дрэннай крыніцазнаўчай забяспечанасцю. Першыя невялічкія публікацыі па гісторыі бібліяграфіі з'явіліся ў 19 ст. Асноўныя крыніцы створаны ў 20 ст. у 20-60 гг., існуюць яны ў асноўным на заходнееўрапейскіх мовах. Крыніцы можна размеркаваць на асноўныя групы: а) навуковыя і папулярныя манаграфіі, якія ў больш-менш сістэматызаваным выглядзе прадстаўляюць гісторыю сусветнай бібліяграфіі: Г.Шнэйдэр «Кіраўніцтва па бібліяграфіі», Л.Н.Мальклес «Бібліяграфія», К.Р.Сімон «Гісторыя замежнай бібліяграфіі»; б) навуковыя публікацыі па гісторыі бібліяграфіі асобных краін і рэгіёнаў: М.В.Здобнаў «Гісторыя рускай бібліяграфіі да пачатку XX веку», М.В.Машкова «Гісторыя рускай бібліяграфіі пачатку XX веку: (Да кастрычніка 1917 г.)", Ю.Корпала «Нарыс гісторыі бібліяграфіі ў Польшчы» і інш.; в) даследаванні развіцця асобных галін і відаў бібліяграфіі: Т.Бестэрмэн «Пачатковыя стадыі развіцця пералічальнай бібліяграфіі», В.Фукс «Юрыдычная бібліяграфія. Гісторыя і сістэма галіновай юрыдычнай бібліяграфіі» і інш.; г) падручнікі, у якіх маецца адасоблены матэрыял па гісторыі бібліяграфіі: І.В.Гудоўшчыкова, К.В.Лютава «Агульная замежная бібліяграфія», «Бібліяграфія. Агульны курс»; д) публікацыі, у якіх фрагментарна прадстаўлены гістарычны матэрыял, дадзеныя з раздзела хронікі. Тэарэтыка-метадалагічны ўзровень большасці крыніц не адпавядае сённяшнім патрабаванням бібліяграфічнай навукі.

4. Вучэбны дапаможнік павінен мець дакладную, даступную мову. Патрабуецца ўключэнне ілюстратыўнага і нагляднага матэрыялу, схем і табліц.

Саломка А.І.,
дацэнт

ПРАБЛЕМЫ ВЫКЛАДАННЯ КУРСА «ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСКАЙ І СУСВЕТНАЙ КНІГІ»

Ад узроўню прафесійнага майстэрства бібліятэкара залежаць не толькі інфарматызаванасць грамадства, але і развіццё культуры народа, яго духоўнае багацце. Важнейшым і неабходным элементам прафесійнага майстэрства бібліятэкара з'яўляецца прафесійная кніжная культура. У будучага бібліятэкара яна фарміруецца пад уздзеяннем усіх спецыяльных дысцыплін, сярод якіх пачэснае месца заўсёды адводзілася гісторыі кнігі. Спачатку яна вывучалася толькі ў гістарычным аспекце, затым былі ўведзены тэарэтычныя праблемы кнігазнаўства. Зараз, у выніку асэнсавання месца кнігазнаўства ў навуцы аб дакуменце, узнікла неабходнасць выкладання двух самастойных дысцыплін: дакументазнаўства і гісторыі кнігі.

Курс «Гісторыя беларускай і сусветнай кнігі» ў такім гучанні ўзнік на ФБІС у 1992/93 навучальным годзе. У працэсе яго выкладання паўстае шэраг праблем. Разгледзім некаторыя з іх.

Курс складаецца па сутнасці з двух самастойных частак. На кожную адводзіцца па 30 лекцыйных гадзін, хаця ўжо пры першым разглядванні бачна розніца ў іх аб'еме. Назва курса дае некаторую магчымасць яго рэгуляваць. Так, гісторыя беларускай кнігі, а не кнігі на Беларусі, як гучала раней, арыентуе на пашырэнне вывучаемага матэрыялу за лік беларусікі (экстэрыёрыкі). У другой частцы курса - гісторыі сусветнай кнігі - патрэбна абмежаванне матэрыялу. Зараз робіцца спроба вырашыць гэтую праблему шляхам раскрыцця агульных заканамернасцей узнікнення і тэндэнцый развіцця кнігі, асвятлення асноўных з'яў у гісторыі функцыяніравання кнігі ў свеце. Разам з тым больш дэталёва разглядаюцца ўзнікненне і існаванне кніг у тых краінах, якія гістарычна цесна звязаны з Беларуссю ці развіццё кніг у якіх уздзейнічала (уздзейнічае) на кніжную культуру Беларусі. І ўсё ж частка курса патрабуе павелічэння колькасці гадзін лекцыйных заняткаў.

Найгалоўнейшай з праблем з'яўляецца поўная адсутнасць падручніка па першай частцы курса і частковая - па другой. Для таго каб зняць яе вастрыню, вядзецца работа па назапашванню неабходнай літаратуры і іншых матэрыялаў у спецыяльным кабінеце. Сіламі выкладчыка і студэнтаў ствараецца картатэка навуковай і метадычнай літаратуры па гісторыі кнігі, якая будзе шмат шырэй спіса літаратуры, вылучанай для абавязковага засваення па курсу і будзе выкарыстоўвацца ў вучэбнай і навуковай рабоце студэнтаў. Збіраецца фонд рэфератаў на розныя тэмы па гісторыі кнігі, якія рыхтуюцца студэнтамі дзённага і завочнага навучання. Шукаюцца шляхі выкарыстання фонду аддзела рэдкай і каштоўнай кнігі бібліятэкі універсітэта у вучэбным працэсе, правядзення на яго аснове лабараторных заняткаў, студэнцкай навуковай работы. Знаёмства з фондам

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ